

№10(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 268 sahifa,
9-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Informatika ta'limida gamifikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	10
Xalikov Akbar Tilovberdiyevich	
Terminologik kompetensiya bo'lajak shifokor kasbiy kompetentligining komponenti sifatida	14
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Alisher Navoiy merosi asosida ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirish.....	17
Rashidov Javohir Akram o'g'li	
Negotiating Communicative Power and Social Hierarchy in English and Uzbek Literary Discourse: A Comparative Pragmalinguistic Study	22
Nodirabegim Xonturaeva	
STEM yondashuvi asosida o'quvchilarda robototexnika ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik jihatlarini	31
Nasimova Hikoyat Nosirovna	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	37
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Ingliz va o'zbek o'rta asrlar adabiyotining shakllanishi va taraqqiyot omillari: qiyosiy-tipologik tahlil	41
Atanazarova Shoxida Baxramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarni sel texnologiyasi asosida shakllantirishning metodik imkoniyatlari.....	47
Normurotova Aziza Karim qizi	
Tarjimonlik kompetensiyalarini rivojlantirish.....	52
Karayeva Karima Nabiyevna	
Ixtisoslik modullari asosida bo'lajak logopedlarning diagnostik-korreksion kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	57
Sarimsoqova Maftuna Obidjon qizi	
O'smir yoshdagi o'quvchilarda internet tobeligining psixologik omillari va uni bartaraf etish yo'llari	61
Toshpo'latova Nodira Xudjamurodovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning psixologik asoslari	65
Jumanova Nasiba Sherboyevna	
Kasbiy ta'limda "media va axborot savodxonligi" fanini o'qitishda o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	69
Shomirzayev Baxtiyor Nazarovich	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	74
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Blended-learning modeli asosida iqtisodiyot fanining o'quv samaradorligini oshirish va o'quv natijalarining sifatini baholash.....	78
Abdimurodova Luiza Abdimurod qizi	
Tpack modeli asosidagi mashqlar tizimi orqali talabalarning lingvokognitiv kompetensiyasini rivojlantirish...	85
Allamuratov G'ofur Ashurovich	
Periphrasis as a Mechanism of Secondary Nomination in English And Uzbek: a Comparative Linguo-Semantic Study	90
Fazilov Odil	
Fizika ta'limida STEAM yondashuvi asosida barqaror rivojlanish kompetensiyalarini shakllantirish.....	97
Omonova Sitara Zafar qizi	
Raqamli ta'lim muhitida generativ sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish orqali pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	102
Rizayeva Sanobar Davlataliyevna	

Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanish sinergetik ekotizimini adaptiv transformatsiyalash mexanizmlari.....	108
Supiyeva Buxolida Abduvaliyevna	
Rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini baholashda psixologik-intellektual o'yin texnologiyalaridan foydalanish	113
To'raxo'jayeva Ra'no Rustam qizi	
Matn bilan ishlashning zamonaviy texnologiyalari (10-sinf ona tili darslari misolida)	118
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Развитие познавательной активности учащихся 6 классов госпитальной школы в процессе самостоятельной работы по ботанике с использованием ИКТ	124
Баходирова Камола Комиловна, Хошимова Гулзода Ойбековна, Рустамова Нозима Фазлиддиновна	
Развитие медиаменталитета студентов в условиях интеграции искусственного интеллекта и витатенных образовательных технологий: модель, методы и критерии оценки.....	130
Рустамова Нодира Рустамовна	
O'quvchilarning aqliy mehnat kompetensiyasini rivojlantirishda tafakkur operatsiyalarining o'rni	137
Eshmonov Moxirjon Baxtiyor o'g'li	
Yosh bokschilarni tezlik reaksiya dinamikasini rivojlantirish mexanizmlari	140
Malikzoda Abdulatif Abdubannon o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda pedagog-tarbiyachining roli	148
Rahmonqulova Xolida Bosimovna	
10–12 yoshli futbolchilarda aerobik chidamlilikni rivojlantirishda maxsus suzish mashqlari kompleksining ilmiy-metodik asoslari	152
Akromov Shoxrux Jamshid o'g'li	
Fikr tarbiyasiga oid nazariy yondashuvlar, konsepsiyalar va metodologik mexanizmlar	159
Ismoilova Gulrux Ulug'bekovna	
Milliy identiklikning nazariy-konseptual asoslari va jamiyat taraqqiyotidagi ijtimoiy-falsafiy ahamiyati	163
Salimov Doniyor Musurmonovich	
Authentic Materials in Preschool English Teaching	169
Eshboeva Durdona Alisher qizi	
Elektron o'quv adabiyotlarni yaratish metodikasi.....	174
Adasheva Mavludaxon Umataliyevna	
Axborot-ta'lim resurslaridan foydalanishning zamonaviy metod va yondashuvlari: "resurs - metod - natija" modeli.....	180
Alijonova Shahnozaxon Kozimjon qizi, Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	
Ko'rishda nuqsoni bor shaxslar ijtimoiy integratsiyasining shaxsiylik omillari.....	184
Tohirova Mohigul Umir qizi	
Oliy ta'limda moslashuvchan ta'lim shakllari sharoitida kompetensiyaga asoslangan o'qitish metodikasini raqamli transformatsiya qilish modeli	190
Xojimurodova Muxlisa Fayzulla qizi	
Tayyorlov guruhidagi bolalarning atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatini shakllantirishning innovatsion texnologiyalari	195
Sirojiddinova Nilufar Qodirali qizi	
Bo'laklab integrallash formulasini muammoli ta'lim usulida o'rgatish metodikasi	200
Zaxriddinova Shaxlo Zahiriddin qizi, Arabova Jasmina Oybek qizi	
Maktab matematika kursida trigonometriyani o'qitishda vizuallashtirish va raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	205
Turg'unpo'latova Shahnoza Sarvarjon qizi, Adashev Jobir Kadirovich	
Internetdan samarali foydalanishga doir lokus nazoratni shakllantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	211
Abduraimova Farida Ilhomovna	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarning o'quv-bilish qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	215
Abdixodirova Go'zal Erali qizi	

Dual ta'lim asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmi: tarkibiy qismlar va baholash mezonlari.....	220
<i>Akmalova Mohinur Zafar qizi</i>	
Fanlararo integratsiya vositasida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kreativ-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish.....	224
<i>Asqarova Fayoz Jasur qizi</i>	
Ingliz tilini o'qitishda yozish ko'nikmalarini rivojlantirishning sun'iy intellekt imkoniyatlari asosidagi metodik yondashuvlari.....	228
<i>Axmedova Sarvinov Hikmatovna</i>	
O'smir yoshidagi qizlarning xulqi og'ishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar.....	232
<i>Erkinjonova Raximaxon Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	237
<i>Jabborova Ro'za O'rinbayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy faoliyatida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish.....	244
<i>Mahamatnabiyeva Barno Abduqodir qizi</i>	
O'zbekistonda sog'lom turmush tarzini ta'minlovchi ustuvor yo'nalishlar	250
<i>Sadikova Asila Baxtiyor qizi</i>	
Koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'lim muhitiga moslashtirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodikasi	255
<i>Najimova Muxabbat Teshaboyevna</i>	
12–14 yoshli futbolchilarning jismoniy va psixologik holatini rivojlantirishda musobaqaoldi emotsional tayyorgarlikning ahamiyati.....	259
<i>Nazarov Rustam Nurali o'g'li</i>	
Darslarni tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirish.....	263
<i>Shamsiyeva Inobat Qosimjonovna</i>	

INGLIZ TILINI O'QITISHDA YOZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING SUN'IY INTELLEKT IMKONIYATLARI ASOSIDAGI METODIK YONDASHUVLARI

Axmedova Sarvinoz Hikmatovna

Ingliz tilshunosligi kafedrası dotsenti,

Buxoro davlat universiteti, Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

s.x.axmedova@buxdu.uz

Annotatsiya: Maqolada ingliz tilida yozma nutqni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlar sun'iy intellekt vositalari bilan uyg'unlikda ko'rib chiqiladi. Tadqiqot doirasida janrga asoslangan o'qitish, auditoriya va kommunikativ maqsadni aniqlash, dalillarni tekshirish, o'zaro taqriz hamda o'quvchining yozish jarayonini hujjatlashtirish masalalariga e'tibor qaratiladi. Shuningdek, SI bilan ishlashni bosqichma-bosqich tashkil etuvchi amaliy topshiriqlar va jarayonga asoslangan baholash mezonlari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: yozma nutq, janrga asoslangan yondashuv, kommunikativ maqsad, sun'iy intellekt, tahrir strategiyasi, o'zaro taqriz, akademik halollik.

Abstract: This article examines methodological approaches to developing English writing skills in combination with artificial intelligence tools. It focuses on genre-based instruction, audience awareness, communicative purpose, evidence checking, peer review, and documenting the writing process. Practical tasks and process-oriented assessment criteria are proposed.

Key words: writing skills, genre-based approach, communicative purpose, artificial intelligence, revision strategy, peer review, academic integrity.

Аннотация: В статье рассматриваются методические подходы к развитию письменной речи на английском языке с использованием инструментов искусственного интеллекта. Основное внимание уделяется жанровому подходу, определению адресата и коммуникативной цели, проверке аргументов, взаимному рецензированию и фиксации этапов работы над текстом. Предлагаются практические задания и критерии оценивания, ориентированные на процесс письма.

Ключевые слова: письменная речь, жанровый подход, коммуникативная цель, искусственный интеллект, стратегия редактирования, взаимное рецензирование, академическая добросовестность.

KIRISH

Yozma nutq ingliz tilini egallash jarayonida o'quvchining fikrini rejalashtirish, ma'lumotlarni saralash, dalillarni izchil joylashtirish va muayyan auditoriyaga mos ifoda tanlash qobiliyatini namoyon etadi. Shu bois yozishni o'rgatish faqat grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzishga emas, balki matnning vazifasi, janri, tuzilishi va o'quvchiga ta'sirini anglashga ham qaratilishi kerak. Sun'iy intellekt (SI) vositalari bu jarayonda o'quvchining qaror qabul qilishini qo'llab-quvvatlashi mumkin, biroq metodik maqsad aniq belgilanmasa, u o'quvchi faoliyatini tayyor matnni qabul qilish bilan cheklab qo'yishi ehtimoli mavjud.

Maqolaning maqsadi - ingliz tilida yozish ko'nikmalarini shakllantirishda SI dan foydalanishning janrga, jarayonga va hamkorlikka asoslangan metodik yo'llarini tavsiflash. Maqolaning o'ziga xos jihati umumiy til o'rganish imkoniyatlarini sanab o'tishdan ko'ra, o'quvchining matn ustida mustaqil qarorlar qabul qilishi, manbalarni tekshirishi va yozish jarayonini ko'rsatib bera olishga e'tibor qaratishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yozma nutqni o'qitish bo'yicha ilmiy adabiyotlarda matnni faqat grammatik jihatdan to'g'ri tuzish emas, balki uning maqsadi, janri, auditoriyasi va ijtimoiy vazifasini anglash ham muhim ekani ta'kidlanadi.

K. Haylend yozishni muayyan kommunikativ vaziyat bilan bog'liq faoliyat sifatida ko'rib, janr xususiyatlari va o'quvchining matn yaratish jarayonidagi qarorlariga e'tibor qaratadi^[1]. Bu qarash ingliz tilini o'qitishda o'quvchilarga turli janrdagi matnlarning tuzilishi va uslubini qiyoslash, yozish maqsadini oldindan belgilash imkonini beradi.

J. Harmer yozish jarayonida rejalashtirish, qoralama yaratish, qayta ko'rib chiqish va tahrirlash bosqichlarini izchil tashkil etish zarurligini ko'rsatadi^[2]. Mazkur yondashuvdan kelib chiqib, sun'iy intellekt vositasidan tayyor matnni yaratish uchun emas, balki o'quvchining qoralamasiga savollar berish, mantiqiy bog'lanishlarni tekshirish va tahrir yo'nalishlarini aniqlash uchun foydalanish maqsadga muvofiq. Bunday tashkil etish o'quvchining mustaqil mualliflik pozitsiyasini saqlab qoladi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi qo'llanilishiga bag'ishlangan tadqiqotlarda texnologik imkoniyatlar bilan birga pedagogik nazorat va o'qituvchining roli ham muhimligi qayd etiladi. Zawacki-Richter va hammualliflar oliy ta'limda sun'iy intellektidan foydalanish bo'yicha tadqiqotlarni tahlil qilib, ta'limiy qarorlar faqat texnik yechimlar bilan cheklanmasligi kerakligini ta'kidlaydi^[3]. Bu xulosa SI yordamida olingan tavsiyalarni o'qituvchi mezonlari va o'quv dasturi bilan muvofiqlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Godwin-Jones til o'rganishda SI asosidagi yozuv yordamchilarining imkoniyatlarini muhokama qilib, bunday vositalar o'quvchiga fikr-mulohaza olish va til birliklari ustida ishlashda ko'maklashishi mumkinligini ko'rsatadi^[4].

Kohnke, Moorhaus va Zou esa ChatGPT kabi generativ vositalardan til ta'limida foydalanish topshiriqni puxta loyihalash, foydalanuvchining tanqidiy yondashuvi va raqamli savodxonligi bilan bog'liq ekanini ta'kidlaydi^[5].

Mazkur qarashlar SI dan foydalanish natijasi vositaning o'ziga emas, balki o'qituvchi belgilagan vazifa va o'quvchining undan qanday foydalanishiga ham bog'liqligini anglatadi.

UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan generativ sun'iy intellekt bo'yicha tavsiyalarda inson manfaatlari, ma'lumotlar maxfiyligi, shaffoflik va mas'uliyatli foydalanish tamoyillariga alohida urg'u beriladi^[6]. Yozish mashg'ulotlari nuqtayi nazaridan bu tamoyillar o'quvchining shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, SI taklif qilgan faktlarni tekshirish va undan foydalanish darajasini ochiq ko'rsatishni nazarda tutadi.

Shunday qilib, tahlil qilingan adabiyotlar maqoladagi metodik yondashuvlar uchun uch asosiy yo'nalishni belgilaydi: yozish jarayonini bosqichma-bosqich tashkil etish, janr va auditoriyaga mos yozishni rivojlantirish hamda SI dan tanqidiy va mas'uliyatli foydalanish.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yozishni o'qitishda jarayonga asoslangan yondashuv o'quvchini rejalashtirish, dastlabki matnni yaratish, mazmunni qayta ko'rib chiqish, tahrirlash va yakuniy variantni tayyorlash bosqichlaridan olib o'tadi. Janrga asoslangan yondashuv esa matnning ijtimoiy vazifasi va tuzilishiga e'tibor qaratadi: masalan, taklif xati, muammoga yechim taklif qiluvchi matn va dalillovchi esse bir xil tashkil etilmaydi. SI ushbu yondashuvlarda matnni bevosita yozib beruvchi emas, balki savol beruvchi, reja tuzilishini tekshiruvchi yoki muqobil o'quvchi nuqtayi nazarini ko'rsatuvchi vosita sifatida ishlatilishi mumkin.

Metodik jihatdan uchta tamoyil muhim.

Birinchisi - mualliflik: asosiy g'oya, dalil va yakuniy ifoda o'quvchining o'ziga tegishli bo'lishi lozim.

Ikkinchisi - tekshiruvchanlik: SI bergan tavsiya dalil, lug'at yoki o'qituvchi izohi orqali tekshiriladi.

Uchinchisi - jarayonning shaffofligi: o'quvchi dastlabki reja, qoralama, olgan tavsiyalari va kiritgan o'zgarishlarini ko'rsata olishi kerak.

Si bilan ishlashning metodik yo'nalishlari

1. **Janr xaritasini tuzish.** O'quvchilar ma'lum bir matn turining maqsadi, auditoriyasi va asosiy qismlarini aniqlaydilar. SI dan tayyor matn so'rash o'rniga, janrning tarkibiy qismlarini aniqlashga yordam beruvchi savollar tuzdiriladi. Masalan, taklif xati (invitation letter) uchun muammoni bayon qilish, taklifni asoslash, kutiladigan foydani tushuntirish va muloyim yakunlash vazifalari ajratiladi. O'quvchi shu xarita asosida o'z matnini mustaqil yaratadi.

2. **Auditoriya nuqtayi nazaridan qayta ko'rib chiqish.** Matn yozib bo'lingach, SI dan uni qayta yozish emas, balki taxminiy o'quvchi sifatida tushunarsiz joylar, yetishmayotgan izohlar yoki ishonchsiz dalillar haqida savollar berish so'raladi. O'quvchi har bir savolni ko'rib chiqib, qaysi taklifni qabul qilish yoki rad etishni izohlaydi. Bu usul matnni faqat xatolar ro'yxati asosida emas, balki o'quvchining ehtiyoji va kommunikativ maqsad asosida takomillashtiradi.
3. **Dalillarni tekshirish va manba bilan ishlash.** Dalillovchi esse yoki qisqa hisobot yozishda SI fikrlar va qarshi nuqtayi nazarlarni shakllantirishga yordam berishi mumkin, lekin u keltirgan fakt yoki havo-lalar tekshirilishi shart. O'quvchilar har bir asosiy da'vo uchun ishonchli manba, misol yoki mantiqiy izoh topadilar. Tekshirilmagan raqamlar va mavjud bo'lmagan manbalarni matnga kiritmaslik yozma savodxon-likning muhim qismi sifatida o'rgatiladi.
4. **O'zaro taqrizni tashkil etish.** Juftliklar bir-birining matnini oldindan kelishilgan mezonlar bo'yicha o'qiydi: asosiy fikr ravshanmi, paragraf vazifasi tushunarlimi, dalillar xulosani qo'llab-quvvatlayaptimi, matn belgi-langan auditoriyaga mosmi? SI mezonlar yoki tahlil savollarini taklif qilishi mumkin, ammo yakuniy taqriz o'quvchilar tomonidan beriladi. Shu orqali o'quvchi nafaqat o'z matnini, balki boshqalarning yozuvini tahlil qilish strategiyalarini ham o'zlashtiradi.

Amaliy topshiriqlar

1-topshiriq. "Bir mavzu - ikki janr". Daraja: B1-B2. Vaqt: 35 daqiqa. O'quvchilar "Universitet hududida chiqindini kamaytirish" mavzusida avval do'stiga yuboriladigan norasmiy xabar, keyin esa ma'muriyatga yo'lla-nadigan rasmiy taklif xati rejasini tuzadilar. SI dan ikkala janrning vazifalari va uslubiy farqlarini aniqlash uchun savollar so'raladi. O'quvchilar matnlarni mustaqil yozib, qaysi so'z va tuzilishlarni nima sababdan o'zgartirganini qisqacha izohlaydilar. Natija janr va auditoriyaga mos yozish malakasini rivojlantirishdir.

2-topshiriq. "Tahrir qarorlari kundaligi". Daraja: B1-C1. Vaqt: ikki dars yoki uy vazifasi. O'quvchi esse qoralamasini yaratadi va SI dan uch turdagi savol olishni so'raydi: mantiqiy izchillik, dalillarning yetar-liligi va uslubiy aniqlik. Har bir tavsiya uchun kundalikda "qabul qildim", "o'zgartirib qo'lladim" yoki "rad etdim" degan qarorlardan birini belgilab, sababini yozadi. Yakunda dastlabki va yakuniy matnlar bilan birga kundalik topshiriladi. Bu topshiriq o'quvchining metakognitiv ko'nikmasi va tahrir qarorlarini asoslash qobiliyatini rivojlan-tiradi.

3-topshiriq. "Dalil, manba, xulosa". Daraja: B2-C1. Vaqt: 40 daqiqa. O'quvchilar bahsli bo'lmagan, o'quv dasturiga mos mavzuda fikr bildiruvchi paragraf yozadilar. SI ularga qarshi nuqtayi nazar yoki tekshirish uchun savollar taklif qilishi mumkin. O'quvchilar kamida ikki asosiy da'voni mustaqil manbalar bilan tekshiradi, manbadan olingan ma'lumotni o'z so'zlari bilan bayon etadi va xulosani dalillar bilan bog'laydi. Baholashda faqat til aniqligi emas, manba bilan ishlash va dalilning xulosaga mosligi ham hisobga olinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Baholash mezonlari va mas'uliyatli foydalanish

Yozma ishni baholashda yakuniy matn bilan birga uning yaratilish jarayonini ham hisobga olish maqsadga muvofiq. Quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

- kommunikativ maqsad va janrga muvofiqlik;
- fikrlarning mantiqiy tashkil etilishi;
- dalillarning aniqligi va manbalar bilan tasdiqlanishi;
- til va uslub tanlovi;
- tahrir qarorlarini izohlash;
- SI yordamidan foydalanishning shaffofligi.

O'qituvchi topshiriq turiga qarab mezonlarga turli ustunlik berishi mumkin.

SI har doim ham kontekstni to'g'ri tushunmaydi va ba'zan ishonchli ko'ringan, ammo tekshirilmagan ma'lu-motni taklif qiladi. Shuning uchun o'quvchilarga SI natijasini yakuniy haqiqat sifatida qabul qilmaslik, maxfiy ma'lumotlarni tizimga kiritmaslik va foydalanish qoidalariga rioya qilish o'rgatiladi. SI yaratgan matnni o'z nomidan topshirish o'rniga, undan savol, tahlil yoki tahrir bo'yicha yordam sifatida foydalanish kerak. O'qituvchi topshiriq shartida qaysi turdagi yordamga ruxsat berilganini oldindan belgilab berishi lozim.

Cheklovlar va pedagogik tavsiyalar

SI vositalaridan foydalanish bir qator cheklovlarga ega.

Birinchidan, tizim grammatik jihatdan ravon, ammo mazmunan noaniq yoki dalil bilan tasdiqlanmagan matn yaratishi mumkin.

Ikkinchidan, ayrim tavsiyalar topshiriqning konteksti, o'quvchining yoshi, til darajasi yoki mahalliy madaniy xususiyatlariga mos kelmasligi ehtimoli bor.

Uchinchidan, tayyor matnni to'liq qabul qilish o'quvchining mustaqil fikrlash, rejalashtirish va tahrirlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini kamaytiradi.

To'rtinchidan, shaxsiy ma'lumotlar va hali e'lon qilinmagan o'quv ishlarini tashqi tizimlarga kiritish maxfiylik bilan bog'liq xatarlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Bundan tashqari, barcha o'quvchilarda qurilma yoki internetga teng kirish imkoniyati bo'lmasligi ham e'tiborga olinishi zarur.

Ushbu cheklovlarni hisobga olgan holda, quyidagi pedagogik tavsiyalar taklif etiladi:

- 1) SI dan foydalanish maqsadini oldindan belgilang. Har bir topshiriqda vosita g'oya yig'ish, tuzilmani tekshirish, tahrir bo'yicha fikr olish yoki til xatolarini aniqlash uchun ishlatilishi mumkinligi aniq ko'rsatilishi lozim.
- 2) Avval mustaqil qoralama yozdiring. O'quvchi dastlab o'z fikrlarini shakllantirib, keyin SI tavsiyalarini ko'rib chiqsa, mualliflik mas'uliyati va o'z yozuviga tanqidiy munosabati kuchayadi.
- 3) Natijani tekshirishni o'rgating. Faktlar, raqamlar, iqtiboslar va bibliografik ma'lumotlar ishonchli manbalar orqali tekshirilishi, mavjud bo'lmagan manbalar esa ishlatilmasligi kerak.
- 4) Jarayonni ham baholang. Reja, qoralama, tahrir kundaligi va yakuniy matnni birgalikda ko'rib chiqish o'quvchining haqiqiy hissasini aniqlashga yordam beradi. Zarur hollarda o'quvchidan matndagi asosiy tanlovlarni og'zaki tushuntirish so'raladi.
- 5) Shaffoflik va akademik halollikni ta'minlang. Ta'lim muassasasi yoki o'qituvchi talablariga muvofiq, SI dan qaysi bosqichda va qanday foydalanilgani qisqacha qayd etilishi mumkin. SI yaratgan matnni o'quvchining o'z ishi sifatida taqdim etish ma'qullanmasligi kerak.
- 6) Maxfiylikni saqlang va teng imkoniyat yarating. Shaxsiy ma'lumotlar, baholanayotgan ishlarning identifikatsiya qiluvchi tafsilotlari yoki maxfiy materiallar tizimga kiritilmasin. SI dan foydalanish imkoni bo'lmagan o'quvchilar uchun teng qiymatli, oflayn muqobil topshiriqlar taklif etilsin.
- 7) O'qituvchi nazoratini saqlang. SI tavsiyalari yakuniy pedagogik qaror o'rnini bosmaydi. O'qituvchi topshiriqning murakkabligi, til darajasi va o'quv maqsadiga mos kelishini tekshirishi, o'quvchilar bilan foydali hamda nomaqbul foydalanish holatlarini muhokama qilishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ingliz tilida yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellektidan foydalanishning samarali yo'li - uni tayyor matn ishlab chiqaruvchi vosita sifatida emas, balki janrni anglash, auditoriya ehtiyojini hisobga olish, dalillarni tekshirish va tahrir qarorlarini asoslashga yordam beruvchi metodik hamkor sifatida tashkil etishdir. Taklif etilgan yondashuvlar o'quvchini matnning mazmuni va tuzilishi uchun mas'ul bo'lishga, tavsiyalarni tanqidiy baholashga hamda yozish jarayonini hujjatlashtirishga undaydi.

Jarayonga asoslangan baholash, o'zaro taqriz va manbalarni tekshirish SI dan foydalanishning ta'limiy qiymatini oshiradi. Kelgusidagi amaliy tadqiqotlarda ushbu usullarning o'quvchilarning janrga mos yozishi, dalillash sifati va mustaqil tahrir strategiyalariga ta'sirini turli ta'lim bosqichlarida o'rganish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hyland, K. Teaching and Researching Writing. 3rd ed. - London: Routledge, 2016.
2. Harmer, J. How to Teach Writing. - Harlow: Pearson Education, 2004.
3. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., Gouverneur, F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education - where are the educators? // International Journal of Educational Technology in Higher Education. - 2019. - Vol. 16. - Article 39.
4. Godwin-Jones, R. Partnering with AI: Intelligent writing assistance and instructed language learning // Language Learning & Technology. - 2022. - Vol. 26, No. 2. - P. 5-24.
5. Kohnke, L., Moorhouse, B. L., Zou, D. ChatGPT for language teaching and learning // RELC Journal. - 2023. - Vol. 54, No. 2. - P. 537-550.
6. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. - Paris: UNESCO, 2023.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.